

Μπορεί ή 'Αριστερά νά ασκήσει πολιτική δικαίου;

του Κώστα Σημίτη

Ἡ σημερινή συντηρητική κυβέρνηση επιδιώκει νά ἐκσυγχρονίσει τό δίκαιο. Σχεδιάζει μεταρρυθμίσεις βασικῶν διατάξεων, ὅπως τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου, καί θεσπίζει νέους νόμους, ὅπως τό νόμο γιά τόν ἔλεγχο τῶν μονοπωλίων. Ἡ νομοθετική της πολιτική δημιούργησε καί δημιουργεῖ στήν ἀριστερά διλήμματα. Πρέπει ἢ δέν πρέπει νά ὑποστηριχτεῖ ἕνα προτεινόμενο μέτρο; Ἡ ὑποστήριξη ποιά σκοπιμότητα ἐξυπηρετεῖ; Γιά πολλούς λό-

γους ἡ ἀριστερά δέν μπορεῖ καί δέν πρέπει νά ἔχει πολιτικούς στόχους ὡς πρός τό δίκαιο (πολιτική δικαίου), δέν χρειάζεται ἕνα πρόγραμμα γιά τή διαμόρφωση τοῦ δικαίου. Ἡ ἐνασχόληση μέ τίς ὀποιεσδήποτε νομικές μεταρρυθμίσεις εἶναι μάταιη μιά πού τό σύστημα παραμένει πάντα τό ἴδιο. Οἱ μεταρρυθμίσεις συμβάλλουν στήν ὠραιοποίηση τῆς κατάστασης, ἀποπροσανατολίζουν, καί ἐνισχύουν τελικά τήν ἐξουσία τῆς ἀστικής τάξης.

Ἡ ἄποψη αὐτή βασίζεται σέ δύο κυρίως ἐπιχειρήματα: Τό δίκαιο ἔχει ταξικό χαρακτήρα καί λειτουργεῖ μονόπλευρα πρός ὄφελος τῆς ἀστικής τάξης. Τό δίκαιο ἀποτελεῖ ἰδεολογικό ὄπλο πού νομιμοποιεῖ τήν ὑπάρχουσα κοινωνική τάξη.

Ἄς ἐξετάσουμε τό πρῶτο ἐπιχείρημα. Θέση μας εἶναι ὅτι οἱ κανόνες τοῦ δικαίου δέν εἶναι ἀποκλειστικά καί μόνο μέσα ἐξουσίας καί καταναγκασμοῦ. Οἱ αἰτίες γένεσής τους καί ὁ τρόπος λειτουργίας τους μᾶς πειθοῦν γι' αὐτό. Θά ἀναφέρουμε δύο παραδείγματα.

α. Ὅρισμένοι νομικοί κανόνες εἶναι ἀποτέλεσμα ἀγῶνων τῶν ἐργαζομένων, ταξικῶν ἀγῶνων. Ἐπισημοποιοῦν τούς ὅρους ἀνακωχῆς μέ τήν ὁποία τερματίζεται ἡ διαμάχη γύρω ἀπό συγκεκριμένο θέμα. Ἡ νομοθεσία πού προκύπτει ἀπό αὐτούς ἀνακωχιστικούς ἀγῶνες εἶναι ἄστικη καί ἀστική. Ἡ νομοθεσία πού προκύπτει ἀπό αὐτούς ἀνακωχιστικούς ἀγῶνες εἶναι ἄστικη καί ἀστική.

ροῆς στά πλαίσια τῆς ἀστικής τάξης, προλαμβάνει τήν ἐπέκταση ἐπί μέρους κρίσεων σέ γενικές κρίσεις. Χαρακτηριστικό τῶν ρυθμίσεων αὐτῶν εἶναι ὅτι παρέχουν ὄλο καί μεγαλύτερες ἐξουσίες στό κράτος, καθιστοῦν τήν πολιτική ἐξουσία ἐπιδιαιτητή καί διαχειριστή. Τό κράτος αὐξάνει, μ' αὐτόν τόν τρόπο, τή σχετική ἀὐτονομία του ἀπέναντι στό συνασπισμό τάξεων καί ὁμάδων, πού προσδιορίζει τήν δραστηριότητά του. Οἱ μηχανισμοί ἐλέγχου πού διαθέτει, μορφοποιημένοι ἀπό τούς νομικούς κανόνες, ἐξελισσονται σέ μηχανισμούς διπλῆς κατεύθυνσης καί λειτουργίας. Μποροῦν νά χρησιμοποιηθοῦν καί ἐνάντια στά συμφέροντα ἐκεῖνα πού τούς ἔχουν θεσπίσει.

Πρόσφατο παράδειγμα ἀποτελεῖ ἡ «κρατικοποίηση» τῆς Ἐ-